

MASKINALDERENS MULIGHETER

Audun Lindholm i mikroforlaget Gasspedal mener vi trenger en litterær infrastruktur som er i takt med den teknologiske utviklingen.

Av MARTE FINNESS TRETVOLL

Audun Lindholm er redaktør i tidsskriftet Vagant og driver mikroforlaget Gasspedal. I forlagets nye serie *Gasspedal Animert* samarbeider animatør Kristian Pedersen med forfattere som Simen Hagerup, Annelie Axén og Sigurd Tenningen. De utforsker mulighetene for å kombinere animert grafikk og skjønnlitteratur, gjennom lyd, tekst og visuelle innslag som kan spilles av på skjerm.

– Animert grafikk er en svært fleksibel uttrykksform, men i Norge er mulighetene lite utforsket utover tv-jingler og reklame. I serien får animatøren jobbe utenfor kommersielle rammer, og forfatteren en utfordring i å skrive for et annet medium enn boka. Vi ønsker å stake ut nye litterære retninger ved å arbeide med andre formater enn storforlagene.

Heller enn å motsette seg nettverkssamfunnet mener Lindholm at litteraturen kan stimuleres av møtet med nye publiseringsplattformer.

– Internasjonalt er elektronisk litteratur en betydningfull kunstnerisk bevegelse. At boka taper terreng til nye medier trenger ikke bety at litteraturen blir skadelidende, sier Lindholm.

Han mener at norske forfattere og forlag har vært trege med å erkjenne hva digitaliseringen bringer med seg, men at situasjonen er i ferd med å endre seg.

– Da Michael Joyce, forfatteren av den første hypertextromanen, foreleste i Norge i april, erklærte han at Universitetet i Bergen nå hadde seilt opp som det globale sentrum i forskningen på e-litteratur. Han gliste til verten, Scott Retberg, da han sa det, men mye har uten tvil skjedd på kort tid.

MASKINALDEREN

– *I hvilken grad tror du den digitale utviklingen vil påvirke den litteraturen som blir skrevet?*

– I utgangspunktet er jeg skeptisk til teknologideterminisme. Det finnes en rekke politiske, teknologiske og kunstneriske valg vi kan gjøre for å påvirke utviklingen i gunstige retninger. Det er også gode grunner til at forlagene i et lite land som Norge kjemper med nebb og klør for sine rammevilkår og den infrastrukturen de har bygget opp. Samtidig er det viktig at vi opprettholder en diskusjon om de langsiktige utviklingstrekkene – vi kan ikke overlate dette til Google og Apple. Stilt overfor de forlagene som har økonomiske interesser i dagens bokbransje, kan et idédrevet forlag som Gasspedal si

som Amerika-fareren Alexis de Tocqueville, da han speidet tilbake mot den gamle verden: «Mens de er oppatt av morgendagen, ønsker jeg å ta hele fremtiden i betraktning.»

Lindholm mener skrivende og lesende bør ha et aktivt forhold til digitaliseringen, selv om man ikke bejaer alle sidene ved den.

– Maskinalderen vil ikke forsvinne. Måten vi tenker og skriver, omgås og organiserer oss på, vil i overskuelig fremtid påvirkes av de nye kommunikasjonsteknologiene. Vi må alle bli eksperter på å fordele vår egen tid og oppmerksomhet, i takt med at livene våre former seg etter de apparatene vi har til rådighet. Vi kan jo allerede merke i ledige stunder at fingrene våre lengter etter å stryke over og tappe mot iPaden.

Et blikk tilbake til 1960- og 70-tallet viser at mange, både blant EDB-optimister og pessimistiske kulturkritikere, trodde at vi var på vei mot en bildedominert kultur der den skriftlige kompetansen ville erodere, sier Lindholm.

– På 70-tallet kjente man faktisk ikke konseptet «tekstbehandlingsprogram»! I rask rekkefølge opplevde man så en drøss gjennombrudd basert på nettopp tekst: BBS-er, hypertext, e-post, world wide web. Pessimistene har likevel fått rett i mye, bare se på den massemediale manipulasjonen i Berlusconi Italia, eller hvordan vi har vendt oss til at might is right når det gjelder bokhandlernes bestselgerstabler. Men ingen av

oss er fullstendig oppslukt av maskinveldet: Vi kan fortsatt hevde kvalitetsens betydning, og selv forsøke å utgjøre den forskjellen vi ønsker å se i litteraturen.

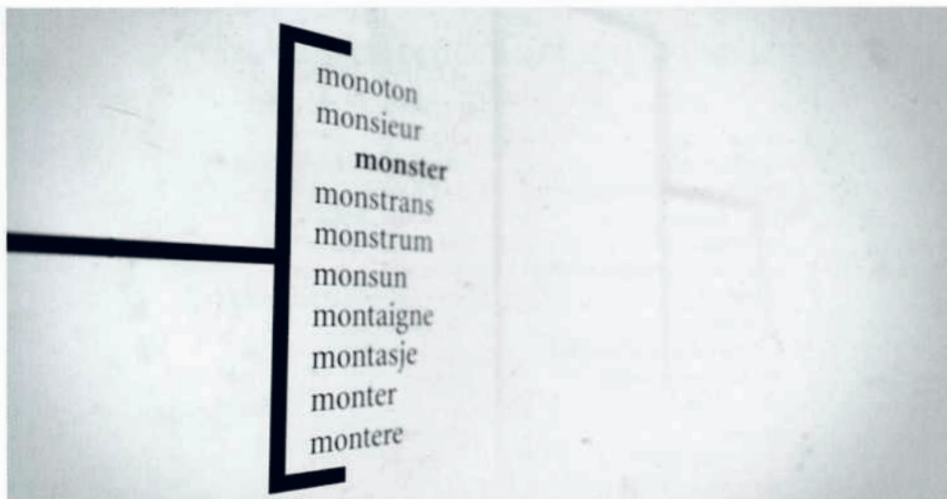
«En visjonær kulturminister ville lagt til rette for en fusjon mellom Gyldendal og Anarchy Online»

VISJONÆR POLITIKK

– *Hva slags litteratur tror du vi vil få se mer av fremover?*

– Jeg tror spillindustrien vil få stor innflytelse. De kombinerer allerede bilde, lyd, tekst, 3D-teknologi, skuespillere og alskens brukerstyr. De har lang erfaring med fortellinger hvor spillere opplever at de har individuell frihet til å bestemme utfallet, gjerne i samhandling med andre, samtidig som de underlegger seg et definert miljø og en mer og mer raffinert dramaturgi.

Lindholm viser til Bob Stein, i tenketanken Institute for the Future of the Book, som er en fortaler for at tidligere spillforfattere vil stå bak fremtidens dominerende uttrykksformer.

Fra Kristian Pedersens animasjon *Viva Zombatista* (Gasspedal Animert)

– En visjonær kulturminister ville lagt til rette for en fusjon mellom Gyldendal og Anarchy Online, så man kunne fått det beste fra begge verdener. Det vil selvfølgelig ikke skje. Sannsynligvis vil det litterære systemet lukke seg og forsøke å kjempe for sine oppnådde særrettigheter, selv om disse tilhører et annet medieparadigme. Forlagene har kanskje ikke noe annet valg i den daglige kampen for å overleve, men vi som står litt på utsiden og betrakter utviklingen, kan saktens savne noen drastiske, fremtidsrettede forslag. Målet bør ikke være å opprettholde dagens bokbransje uforandret, men å sørge for at også de nye formene for litteratur bevarer kontakten med de intellektuelle og kulturelle tradisjonene vi setter høyest.

– På hvilken måte tror du digitaliseringen av litteraturen vil endre måten vi leser på?

– Jeg tror litteraturstudenter i årene fremover vil finne frem igjen Marshall McLuhan og Friedrich Kittler, og flittig diskutere teoridannelsene rundt posthumanismebegrepet, kunstig intelligens og singulariteten. Digitaliseringen minner oss om de teknologiske forutsetningene for all litteratur. Fra tavlen og griffelen via Gutenberg-galaksten til i dag har litteraturen endret seg med redskapene vi har hatt til rådighet.

DIGITALT FRISLIPP

Tross mulighetene som teknologiens møte med litteraturen innebærer, erkjenner Lindholm at utfordringene er store.

– Vi trenger fortsatt en aktiv kulturpolitikk. André Schiffrin brukte uttrykket «markedssensur» i sin polemiske forlagshistorie *The Business of Books: How International Conglomerates Took Over Publishing and Changed the Way We Read*. Denne sensurinstansen er ikke mindre nådelos på nett enn på papir, så lenge vi ennå ikke har maktet å innrette samfunnet på en slik måte at alle men-

nesker får realisert sitt potensial som skapende, vitebegjærlige og kunstoppøkende individer.

Lindholm tror at et lite språkområde som det norske neppe vil overleve et fullstendig digitalt frislipp. Han mener at det må legges til rette for en litterært produserende infrastruktur.

– En større andel av støtten enn i dag bør gå direkte til produsenter heller enn formidlingskanaler. Særlig mediekonsernene har diskreditert seg som støttemottagere. Pressen mottok i fjor 1,7 milliarder i direkte og indirekte støtte. Og hva er takken vi får? Kjendis.no. Nei, bruk heller pengene våre på Henninghagerup.com, lokalmedier og de få journalistene i landet som lager noe vi vokser som mennesker av å lese.

Lindholm tror neppe boka vil dø ut.

– Velproduserte bøker og tidsskrifter har taktile og grafiske kvaliteter som ikke kan oppnås med maskiner. Ikke minst samler de tanken, noe som er gull verdt i distraksjonenes tidsalder. Personlig prøver jeg å ha det som et eksistensielt prosjekt å være blant dem som fortsatt leser mye bøker. Færre og færre fyller bevisstheten med det beste som er skrevet og tenkt. Susan Sontags patos på vegne av den litterære høykulturen fremstår for mange som antikvert; selv synes jeg den er motiverende, fordi kampen om tiden tilspisses hver dag.

I dag leser vi færre bøker enn for ti år siden, og forfatterne ~~braker kortere tid på sine bøker~~, sier Lindholm. *skriver færre bøker enn før*

– Det er ikke fordi forfatterne i dag skriver bedre bøker, men fordi de bruker færre timer per dag på konsentrert lesing og konsentrert skriving. Vi må ikke lure oss selv. I stedet tror jeg vi må rette ryggen og ta kontroll over våre egne medievaner, la dem formes etter hvilke uttrykk vi ønsker å la oss påvirke av. Vi bør gjøre oss selv til løsningen på problemet, i stedet for å begråte den nye mediesituasjonen.